

Textilhögskolan i Borås

Borås är Sveriges textilstad med en rik historia. Här finns Textilhögskolan där ett antal olika utbildningar inom det textila området erbjuds. Textilhögskolan har återkommande fått internationell uppmärksamhet för sina textila utbildningar som anpassats för en nutida textilproduktion samt för den framtidsytande forskningen där nya material, tekniker, resursåtervinning och användningsområden ständigt utvecklas.

För drygt tio år sedan flyttade Textilmuseet och Textilhögskolan till Textile Fashion Center som ligger i stadsdelen Simonsland. Denna helhet erbjuder en miljö där Textilhögskolans studenter ges möjlighet att på nära håll få tillgång till ett textilarkiv och återkommande utställningar, med såväl nationella som internationella utställare samt ett fint textilmuseum. Att som student få verka i detta sammanhang gör Textilhögskolan till en helt unik utbildningsmiljö.

Samarbetet mellan utbildningarna och branschen har alltid varit viktigt och en förutsättning för att utveckla utbildningarna samt ge studenterna verklighetsförankrade kunskaper som rustar dem för de krav som ställs ute i yrkeslivet. I fullskaliga labb får studenterna kunskaper i många olika tekniker: vävning, mönsterformgivning, stickning, tuftning, färgning och sömnad vilket de är ensamma om i Europa. Utbildningarna är mycket eftertraktade och många studenter från hela världen söker sig hit.

När vi besöker Textilhögskolan är det i sluttampen på terminen. Vi blir visade examensutställningen EXIT av lektor och programansvariga Tonje Kristensen Johnstone och lektor Margareta Zetterblom. Här ställer såväl kandidat- som masterstudenter i textildesign ut examensarbeten.

Léna Ordronneaus prisade examensarbete i textildesign på masternivå, *Hybrid Surfaces. Textile as a portal*. s.131: Överst till höger i bild + detalj: Phlox van Oppen, master textil design, prisades för *Continues flux, weaving life stories of women into multi-layered structures, revealing and concealing different layers and colors*.

I ett mörkt rum med suggestiv belysning visas en mångfald av arbeten i ett flertal textila tekniker och materialkombinationer. Ett begrepp som återkommer är craftmanship. Margareta och Tonje betonar vikten av att examensarbetena ska vara väl genomförda, innehålla ett tydligt hållbarhetsperspektiv och relevans för textildesignområdet. Inför examensarbetet görs en tydlig plan som med handledning leder fram till ett självständigt resultat.

TEXT: TINA IGNELL
FOTO: BENGT ARNE IGNELL

Det som genomsyrar alla arbeten är hög teknisk kunskap och medveten materialdesign i kombination med just craftsmanship, vilket kan översättas till yrkesmannaskap/hantverksskicklighet. Flera av studenterna har uppdrag som väntar efter utbildningen. Examensarbetena visas även under Dutch Design Week i Eindhoven i oktober och under 3daysofdesign i Köpenhamn.

Vi gör några nedslag i utställningen. Det första bidraget finns utanför utställningshallen. Léna Ordronneaus masterarbete bygger på mötet mellan den fysiska/taktila och digitala/visuella världen. En magnifik materialrik jacquardvävd skulptur hänger i rummet.

När den presenteras i en virtuell 3D-presentation dyker den upp i vitt skilda miljöer och ger oss berättelser och upplevelser utifrån en unik textils gestalt i en värld där textilier ofta upplevs i scrollade bilder på sociala medier. Masterarbetet är utfört inom det nya programmet Konstnärligt masterprogram i textil- och modedesign, inriktning textil interaktionsdesign.

På sin hemsida skriver masterstudenten Mingna Hu att textil för henne är att tänka genom görandet. Här presenteras kollektionen *Self-forming* vävd av svensk ull som fått extra spinsnodd på skolans twistmaskiner. När vävarna klipps ner drar det överspunna garnet ihop sig och skapar tredimensionella skulpturala textilier. Med stor hantverksskicklighet och konstnärlig idériedom skapas ett antal objekt i helt skilda skepnader. Mingna fortsätter som doktorand på Malmstens Linköpings universitet. Hon tilldelades även Kasthalls stipendium.

Malin Wings väv *Distortion* är en del av examensarbetet *Anamnesis – Woven Structures for the Public Soundscape*. Väven kastar ett vackert skuggspel över golvet när ljuset från lamporna sipprar genom väven. Kollektionen är skapad för att ge ljud olika fysisk form beroende på vilket material ljudet passerar. Textilerna representerar olika ljudeffekter och är placerade på en skala av ljudinverkan, från absorberande till addering. Metall förvränger och ull absorberar, på så sätt kan ljudmiljöer påverkas i motsatta riktningar.

Phlox van Oppen, master. Den magnifika väven ger vid en första anblick en yta av vågor med skimrande garner. Vid en närmare anblick är vågorna placerade i ett antal olika lager. Dessa flytande vågmönster representerar olika kvinnor som Phlox van Oppen har intervjuat. I väven blir vissa livsvågor synliga, andra inte. Så som i verkliga livet. Väven är inte beständig. Dess rörelse representerar livets föränderlighet. Det är en poetisk och visuell berättelse där väven bär historien.

Malva Kling, har i sitt examensarbete *Repeating patterns* på kandidatutbildningen i Textildesign undersökt hur jacquardvävda repeterade blommönster kan designas på sitt alldeles egna sätt. Dahlia, Lupin och Geranium står som förebilder till dessa fina tolkningar. Utgångspunkten är Malva Klings teckningar översatta i jacquardväven där fyra färger men olika inslag, flotteringar och färg ger tre helt olika textilier.

Textilhögskolan besöks av företrädare från många olika producenter. En av dem är bilindustrin. Här hittar man framtidens formgivare.

Matisse Garlopeau, står som en av fyra på Mitshubishis lista över intressanta nya formgivare. Rubriken på hans masterarbete är *Design Study on car seat – a speculative deconstruction of the hyper-industrialized car seat through Jacquard weaving*. Kollektionen är elegant och kommersiellt gångbar med hållbarhet och hög konstnärlighet i fokus. Tygerna ger associationer till indigoinfärgade unika textilier och har en sober formgivning.

Vi fortsätter med en rundvisning i de fullskaliga labben tillsammans med Margareta Zetterblom. Maskinparken är anpassad till den verklighet studenterna möter. Många av maskinerna har den senaste teknologin. Men här finns även äldre maskinutrustning som i vissa fall behövs. Tvärvetenskap uppmuntras och dörrarna mellan labben står bokstavligen öppna. Vi kliver in i Smart textiles show room och materialbiblioteket. Det invigdes 2010 då Norden fick sitt första textila materialbibliotek. Här kan studenterna botanisera i tekniker och materialkombinationer för inspiration och kunskapsinhämtning. Här finns även exempel på resultat ur forskningsprojektet Smart Textiles. Stickning, virkning och vävning används för att arbeta fram strukturer som kan fungera i medicinska sammanhang. På en hylla ligger gammalt möjligt bröd – en möjlig komponent i ett framtida textilt material.

I trikålabbet finns de allra senaste maskinerna bredvid handstickningsmaskiner. Vid ett tillfälle utfördes ett hemligt utvecklingsarbete i samarbete med en industri, allt arbete gjordes bakom stängda draperier. I trycklabbet finns stora tryckbord för tryck av metervara. I färgeriet framställs färgämnen. Intresset för att arbeta med växtfärger ur ett hållbarhetsperspektiv har ökat, berättar Margareta Zetterblom. Matilda Falk är doktorand och fördjupar sig i ämnet.

Vi avslutar i vävlabbet. Här finns handvävstolar för materialexperiment och provvävning. Marie Ekstedt Bjersing, adjunkt, introducerar bland andra blivande textilingenjörer, produktutvecklare, ekonomer, marknadsförare och textildesigners i bindningslära, materialkunskap och vävning. En del av dem kommer få framtida arbeten som inköpare och utvecklare. Då är kunskaperna om hur en väv är konstruerad och av vilka material viktiga. Marie är själv utbildad bland annat på Väfskolan, med avancerad handvävning som inriktning. Det fokus som tidigare fanns inom Väfskolan (som lades ner 2009) finns inte längre i den omfattningen på Textilhögskolan men både Margareta Zetterblom och Marie Ekstedt Bjersing påpekar att det finns stora möjligheter att utveckla handvävningen i olika projekt, – och – som de båda påpekar. Det är en viktig kunskap att "göra för hand" inför ett mer industriellt arbete. Marie påpekar att handvävstolarna finns där för de som vill utforska mer för hand.

Alla som börjar på Textilhögskolan erbjuds grundkurser i olika ämnen, som bindningslära. De börjar med enkel ram eller tangentvävstol och går vidare till golvvävstolar och skaftstyrda vävstolar. De som har mer i bagaget går vidare från där de är kunskapsmässigt. En del studenter blir förvånade när de får veta att de får lära sig sköta de digitalt styrda vävmaskinerna på egen hand. Vid deras sida står förstas de erfarna teknikererna, men idéerna och arbetet utförs av studenterna. Det gör att de är väl rustade och självständiga när de ska möta industrin, berättar Margareta.

Fredrik Wennersten och Hanna Lindholm, är undervisningstekniker på Textilhögskolan. Båda är vana att se möjligheter och har stora erfarenheter av olika vävtekniker. Fredrik har dessutom erfarenhet från industrin.

Vilka kunskaper behövs inför framtiden?

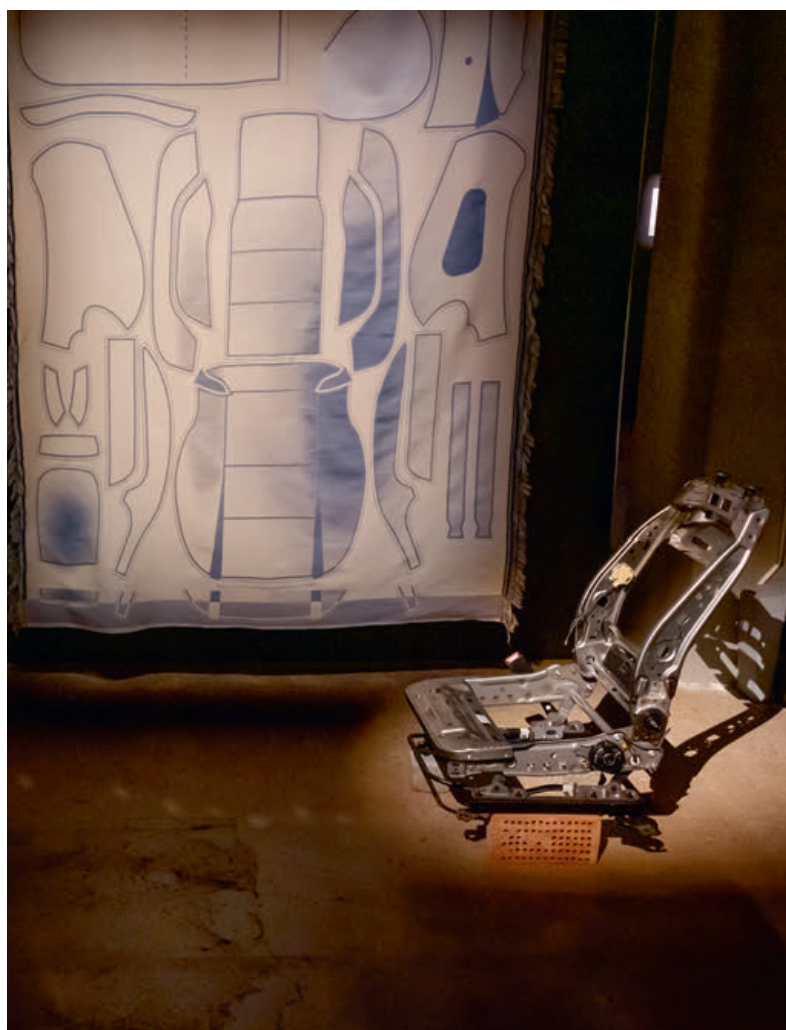
Hanna Lindholm: Det behövs tankar om hur man tar tillvara resurser som redan finns genom återbruk samt fler idéer kring hur vi ändrar produktionen inom mode till slow fashion.

Fredrik Wennersten: Hållbarhet! vilket är viktigt i alla företag. Och många företag idag har slimmade organisationer. Man måste kunna mycket av olika kompetenser. Ofta finns en distansering mellan designer och tekniker. De som utbildas här kan väva själva, det behövs ingen mellanhand.

Många av Sveriges textilföretag kontaktar Textilhögskolan för att få råd. I den kontakten är teknikerna viktiga. Fredrik Wennersten berättar att de hjälper till när den svenska ullen nu skalas upp till en större produktion. Provvävningen av de första ylletygerna skedde här.

De varpar till flera väverier samt hjälper till med att få tag på maskindelar och svarar på alla "tusen frågor" som dyker upp, både i de företag som har varit igång länge och när ett väveri får en ny ägare.

I närheten av Textilhögskolan finns en inkubatorverksamhet där tidigare studenter utvecklar företagsidéer.

s.132: Mingna Hu, master, *Self-Forming*.
Överst: Matisse Garlochau, master, *Design Study on car seat – a speculative deconstruction of the hyper-industrialised car seat through Jacquard weaving*.

T v: Malva Kling, kandidat, *Repeating patterns*.
Nederst t h: Malin Wing, kandidat, *Distortion*.

Vi går med Marie Ekstedt Bjersing bort till en av de gamla trotjänarna där en beställning av huvuddukar till Skansen vävdes. Högskolan vävde över 200, där de tog fram kvalitet och mönster efter gamla förlagor. Ett antal handvävdes av Sara Kånåhols. Borta vid en av jacquardvävstolarna visar Hanna Lindholm en väv i flera lager där krympgarner skapar olika volymer. Det kan bli ljudabsorbenter eller möbler beroende på material och hur de vävs. Dessa båda vävar visar på bredden och möjligheterna på Textilhögskolan.

Vilka kunskaper ska Textilhögskolan ge för att studenterna ska kunna möta framtidens utmaningar inom textilområdet?

Margareta Zetterblom: Materialkunskap och materialmedvetenhet. Som att inte blanda syntet och naturmaterial i samma textil. Vi är inte i närheten av att kunna separera material, vi måste börja fundera på hur det ska gå till. En annan faktor är vår syn på textil. Industrin är uppbyggd på att inget ska förändras, exempelvis att färger inte ska blekna. Det kan vara en fördel med att färger förändras om vi då slipper giftiga färgningsprocesser. Vi måste även tänka på vilka textilier vi verkligen behöver för en hållbar produktion. Det är på så sätt spännande att utbilda sig till designer i en tid av förändring. Men även vi här på utbildningen måste tänka nytt. Vi kan inte erbjuda "same as usual"!

Marie Ekstedt Bjersing: Kvalitetskunnande! Att kunna bedöma en textil. Vi måste fundera på vilken typ av industri vi vill ha. Den måste bli mer flexibel och småskalig. Vi kan inte fortsätta att producera överskott. Där kan nya tekniker vara en lösning. Genom solvmaskiner kan man enklare ändra solvningen och kvaliteten på en varp. Jag tror även på mindre produktionsserier i bättre kvaliteter. Om exempelvis vi har fler inslag/cm får vi en hållbarare textil. Sedan är det inte så enkelt att endast naturmaterial ska användas. Men syntet och naturmaterial ska inte vara i samma textil.

Innan vi lämnar Textilhögskolan får vi se en monter med specialdesignade kläder till guiderna på FN:s högkvarter i New York. Ett prestigefullt uppdrag som gick till Textilhögskolan. Inspirationen började med att ett tjugotal designstudenter besökte Backåkra, Dag Hammarskjölds bevarade sommarhus.

Överst t v: Fredrik Wennersten.
T h: Marie Ekstedt Bjersing och Margareta Zetterblom.
Nederst t v: Hanna Lindholm.
T h: FN-kollektionen för guider.
2026 presenteras fortsättningen.
10 masterstudenter har tillsammans med 10 studenter från Central Saint Martins - University of the Arts i London skapat accessoarer med hållbarhet och flexibilitet i fokus.
Foto: Agaton Ström

TIDSLINJE

Borås Tekniska Väfskola grundades 1866. Anledningen till att skolan startades i Borås var att det redan fanns en väletablerad organisation för förläggarverksamhet och hemindustri, många skickliga vävare och en växande industri-sektor i staden. Det fanns ett behov av ny kunskap. Skolan var en av de första att undervisa i vävning med jacquardteknik. Skolan bytte namn första gången 1948, då den blev Textilinstitutet. Namnbytet till Textilhögskolan skedde 1996. 2010 inrättades en forskarutbildning. Antalet professorer och doktorander har ökat genom åren, och forskningen röner regelbundet internationell uppskattning, särskilt för innovationsplattformen Smart Textiles som grundades 2006.